

การวิเคราะห์เครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
และการพัฒนาเมืองในประเทศไทย

รวบรวมโดย

นางสาววรรณิบล ควรอาจ
เจ้าหน้าที่แผนงาน มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
(Asian Cities Climate Change Resilience Network - ACCCRN)

สารบัญ

Contents

บทนำ	3
เครือข่ายทางสังคม	4
การสร้างเครือข่าย (Networking)	4
ทำไมต้องสร้างเครือข่าย?	5
ทฤษฎีการสร้างเครือข่าย	5
1. กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีนำเข้า (Import Theories)	5
2. กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีเติบโตจากภายใน (Home-grown theories)	6
3. กลุ่มงานวิจัยที่ส่งออก (Exportation)	7
การก่อเกิดของเครือข่าย	8
ปรัชญาการสร้างเครือข่าย	9
องค์ประกอบของเครือข่าย	9
ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่าย เพื่อความยั่งยืน	12
การรักษาเครือข่าย	13
ตัวอย่างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม โลกออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	16
1. เครือข่ายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไทย Thailand Climate Change Network	16
2. เครือข่ายการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	17
3. คณะทำงานเพื่อโลกเย็นที่เป็นธรรม “Thai Climate Justice Working Group” (TCJ)	17
4. เครือข่ายด้านการจัดการเมือง และสิ่งแวดล้อม	19
5. Asia Pacific Adaptation Network: APAN	20
6. เครือข่ายอนุรักษ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทย	21
เครือข่ายด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	22

บทนำ

การดำเนินงานด้านการเสริมสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรและหน่วยงานจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เกิดผลกระทบจำเพาะเจาะจงกับภาคส่วน หรือประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่ทุกคนในเมืองต่างได้รับผลกระทบไม่มากก็น้อย ดังนั้นการทำงานร่วมกันจึงเป็นการทำงานที่จะให้ประสิทธิผลได้ที่ดีที่สุด เพราะแนวความคิด วิธีการดำเนินงานต่างๆ จะผ่านการร่วมกันคิด วิเคราะห์ จากบุคคลทุกฝ่ายในเมือง และเกิดจากความต้องการร่วมกันของทุกฝ่าย การทำงานแบบเครือข่ายจึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นเครื่องมือหรือวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้กลไกของการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ บทเรียน และประสบการณ์ การร่วมมือกันดำเนินงานในเรื่องต่างๆ ทำให้มีพลังในการดำเนินงาน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน เกิดการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น การสร้างเครือข่ายจึงนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของการส่งเสริมให้มีการดำเนินงานด้านการรับมือของเมืองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างยั่งยืน

ดังนั้นการทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย จึงเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญก่อนที่ดำเนินการสร้างเครือข่าย โดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ได้เรียบเรียงสาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ทั้งในด้านแนวคิด หลักการ วิธีการสร้างเครือข่าย ตัวอย่างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม โลกร้อน และการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ตลอดจนกิจกรรมด้านการสร้างเครือข่ายด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าสาระความรู้ดังกล่าวจะได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์สำหรับผู้ที่มีความสนใจในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายต่อไป

เครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคมหมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล, กลุ่ม, และองค์กร ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction) ในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน

การเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย ไม่ได้หมายถึงการจัดการให้คนมานั่ง “รวมกัน” เพื่อพูดคุยสนทนากันเฉยๆ โดยไม่ได้ “รวมกัน” ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด และก็ไม่ใช่ว่าเป็นแค่การรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความสนใจร่วมกันเพียงเพื่อพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเท่านั้น ไม่ใช่การรวบรวมรายชื่อบุคคลที่มีความสนใจเหมือนกันไว้ในมือเพื่อสะดวกแก่การติดต่อ แต่จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของ **การลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน** ด้วย

ดังนั้น เครือข่ายจะต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้วเครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีภารกิจใหม่อาจกลับมารวมกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้

การรวมตัวเป็นเครือข่ายในลักษณะการแลกเปลี่ยน ต้องสกัดเอาส่วนดีหรือ จุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเรียนรู้และสนับสนุนกันและกัน เป็นการผนึกกำลัง (Synergy) ในลักษณะที่มากกว่า $1+1 = 2$ แต่ต้องเป็น $1+1 > 2$ เรียกว่าเป็น **“พลังทวีคูณ”** ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำงานเป็นเครือข่ายต้องดีกว่าผลรวมที่เกิดจากการปล่อยให้ต่างคนต่างทำแล้วนำผลลัพธ์ของแต่ละคนมารวมกัน

การสร้างเครือข่าย (Networking)

การสร้างเครือข่าย หมายถึงการทำให้มีการติดต่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบฟุ้งฟิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่นการส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

ทำไมต้องสร้างเครือข่าย?

การพัฒนางานหรือการแก้ปัญหาใดๆ ที่ใช้วิธีดำเนินงานในรูปแบบที่สืบทอดกันเป็นวัฒนธรรมภายใน กลุ่มคน หน่วยงาน หรือองค์กรเดียวกัน จะมีลักษณะไม่ต่างจากการปิดประเทศที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารกับภายนอก การดำเนินงานภายใต้กรอบความคิดเดิม อาศัยข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนอยู่ภายใน ใช้ทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอจะหาได้ใกล้มือ หรือถ้าจะออกแบบใหม่ก็ต้องใช้เวลาอย่างมาก จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและไม่อาจแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้

การสร้าง “เครือข่าย” สามารถช่วยแก้ปัญหาข้างต้นได้ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคคลและองค์กรได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารรวมทั้งบทเรียนและประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์กรที่อยู่นอกหน่วยงานของตน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

ทฤษฎีการสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายสามารถทำได้หลายวิธี ภายใต้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่หลากหลาย และพบว่า มีกลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายทางสังคม สามารถจำแนกออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีนำเข้า 2) กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีเติบโตจากภายใน และ 3) กลุ่มงานวิจัยที่ส่งออก

1. กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีนำเข้า (Import Theories)

ทฤษฎีนำเข้า เป็นทฤษฎีที่หยิบยืมมาจากศาสตร์สาขาอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ และจิตวิทยาสังคม ทฤษฎีที่นำมาจากคณิตศาสตร์ คือ ทฤษฎีกราฟ (Graph theory) ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานวิจัยในด้านนี้อย่างต่อเนื่อง ส่วนทฤษฎีที่นำมาจากศาสตร์สาขาจิตวิทยาสังคม ได้แก่ ทฤษฎีสมดุล (Balance theory) และทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคม (Social comparison theory)

1.1 ทฤษฎีกราฟ (Graph theory) เป็นทฤษฎีที่ถูกยืมมาจากศาสตร์สาขาคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาเครือข่ายทางสังคม จุด (point) หรือเรียกว่าโหนด (node) และเส้น (lines) ที่ปรากฏในกราฟ ถูกใช้เป็นตัวแทนของผู้แสดง (actors) และความผูกพัน (ties) ในการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมตามลำดับเส้นกราฟที่มีหัวลูกศรทั้งทางเดียวและสองทาง ถูกใช้เป็นตัวแทน ระดับของปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างตัวแสดงในเครือข่าย

1.2 ทฤษฎีการเปรียบเทียบเชิงสังคม (Social Comparison Theory) ทฤษฎีนี้จะสนใจว่าบุคคลจะจัดแจงสถานะความสัมพันธ์ของพวกเขา เพื่อลดความรู้สึกของความไม่สมดุลแห่งความสัมพันธ์ แต่มีคำถามเบื้องต้นว่า ทำไมบุคคลจึงเลือกที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนบางคนเป็นประเด็นแรก หลักสำคัญประการหนึ่งที่รองรับงานวิจัยเครือข่ายทางสังคม คือ บุคคลพึงพอใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นซึ่งมีคุณลักษณะเหมือนกับตนในประเด็นสำคัญๆ ที่พวกเขาสนใจ ดังนั้นบุคคลจึงต้องการมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเพื่อ

- 1.2.1 เรียนรู้ตนเองโดยเปรียบเทียบตนเองกับคนอื่น
- 1.2.2 บุคคลจกเลือกคนที่เหมือน หรือคล้ายๆ กับตนเพื่อเปรียบเทียบ
- 1.2.3 การเปรียบเทียบทางสังคมจะมีผลอย่างมาก ต่อทัศนคติ และความคิดเห็น ก็ต่อเมื่อไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบพื้นฐานทางสังคม (ของทั้งคู่) และเมื่อความคิดเห็นนั้นมีความสำคัญมากต่อบุคคลนั้นๆ

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีนี้อธิบายว่า คนเลือกคบกับคนอื่น เพื่อต้องการประเมินความคิดเห็นและความสามารถของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับคนคนนั้น

1.3 ทฤษฎีความสมดุล (Balance theory) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตามทฤษฎีความสมดุลเริ่มต้นจากข้อพิจารณาต่างๆ เกี่ยวกับ “ความพึงพอใจของบุคคล” เป็นพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งปกติจะอธิบายถึงบุคคล คือ P และ O (Other) และทัศนคติของทั้งสองคนนี้ต่อสิ่งใจสิ่งหนึ่ง หรือต่อบุคคลที่สาม (กำหนดเป็น X) โดยอธิบายความสัมพันธ์ในลักษณะดังต่อไปนี้

1.3.1 บุคคลต่างพอใจที่จะมีความสัมพันธ์ที่สมดุลกัน ดดยต่างคนต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ระหว่าง P กับ O และถ้า O มีความสัมพันธ์กับ X ก็จะมีแรงกดดันให้ P มีความสัมพันธ์กับ X ด้วย

1.3.2 สืบเนื่องจาก 1.3.1 บุคคลพอใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ถ้าเขาเหล่านั้นมีคุณลักษณะร่วมที่หนักแน่น แข็งแรง เช่น มีเชื้อชาติ หรือเพศเดียวกัน P และ O จะเพิ่มความสัมพันธ์สูงมากขึ้นกับ X ถ้าทั้งสองคนมีคุณลักษณะร่วมที่หนักแน่นกับ X

1.3.3 ถ้าบุคคลตกในภาวะความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุล พวกเขาจะมีความรู้สึกอึดอัด ไม่สบายใจ ฉะนั้นถ้า P เป็นเพื่อนกับ O แต่ O ไม่อยากเป็นเพื่อนกับ X แล้ว P จะรู้สึกอึดอัดไม่สบายใจ (เพราะ P เป็นเพื่อน X)

1.3.4 บุคคลจะมีปฏิกิริยาเพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลให้เข้าสู่สมดุลได้โดยพยายามเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนหนึ่งที่มีต่ออีกคนหนึ่งให้ดีขึ้น หรือในอีกทางหนึ่ง คือ ทำให้แตกความสัมพันธ์กันไป ฉะนั้นถ้า P ต้องการเป็นเพื่อนกับ O แต่ O ไม่ต้องการเป็นเพื่อนกับ P แล้ว P อาจจะต้องพยายามมากขึ้นเพื่อขอความเห็นใจจาก O หรือในอีกทางหนึ่งอาจจะตัดขาดจาก O เพื่อรักษาสภาพความสมดุลของความสัมพันธ์

2. กลุ่มงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีเติบโตจากภายใน (Home-grown theories)

2.1 ทฤษฎีความแตกต่าง (Heterophily Theory) จากการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า คนทั่วไปมีแนวโน้มที่จะเกาะกลุ่มกันบนพื้นฐานของการมีคุณลักษณะร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการเปรียบเทียบทางสังคมและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มเครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการในองค์กรมีความเสี่ยงต่อการแตกแยกกันเป็นกลุ่ม ๆ ของบุคลากรในองค์กรเป็นปัญหาที่พบได้เป็นประจำ เช่น บางครั้งจะ

พบว่า ลูกจ้างในแผนกหนึ่งอาจใช้เวลาทั้งหมด ในการพูดคุยเฉพาะในแผนกของตนเอง โดยไม่เคยสัมผัสคนในแผนกอื่น หรือที่เห็นเป็นปัญหาอยู่บ่อย ๆ คือ ลูกจ้างในแผนกหนึ่งจะไปพูดคุยกับคนในแผนกอื่นโดยไม่สูงส่งกับคนในแผนกเดียวกัน ไม่ว่าเป็นกรณีใดที่กล่าวมานี้เป็นผลให้กลุ่มย่อยๆ ที่เกาะเกี่ยวอย่างไม่เป็นทางการของลูกจ้างนี้จะก่อให้เกิดแก่นแกนของการสื่อสารและการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในขณะที่ไม่มีการผูกมัดกันอย่างเห็นยวเนนระหว่างกลุ่มเหล่านี้ นั่นคือความรู้ที่เกิดจากสัญชาตญาณ (Tacit knowledge) หรือความเชี่ยวชาญจะเกิดขึ้นได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ทฤษฎีของความแตกต่าบงให้ข้อเสนอว่าข้อมูลใหม่ๆ และแหล่งทรัพยากรแปลกๆ มีแนวโน้มที่จะไหลเข้ามาสู่องค์กรโดยคนแปลกหน้า ผู้ซึ่งอาจเป็นสมาชิกขององค์กร หรือ สังคมอื่น หรือโดยคนที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมร้อยกลุ่มต่างๆ ที่เขาเองก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์ติดต่อด้วย มีงานศึกษาด้านเครือข่ายทางสังคมที่นำต้นตอในเรื่องอยู่เป็นจำนวนมาก

3. กลุ่มงานวิจัยที่ส่งออก (Exportation)

แนวคิดเรื่องเครือข่ายในแก่มุมทฤษฎีองค์กร โดยใช้ทฤษฎีองค์กร (Organization Theories) ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์กรภายใต้มุมมองของเครือข่ายทางสังคม และมีการศึกษาค้นคว้าก้าวไกลออกไปเพื่อให้เห็นศักยภาพของความสัมพันธ์อย่างสำคัญระหว่างทฤษฎีองค์กรและแนวคิดด้านเครือข่ายทางสังคม นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีอื่นๆ ที่ใช้ในการอธิบายการศึกษาเครือข่ายทางสังคม เช่น

- **ทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์** (Symbolic Interactionism) อธิบายว่าการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคมมาจากการใช้สัญลักษณ์ ตีความหมาย และแสวงหาความหมายที่แท้จริงของการกระทำต่างๆ โดยเฉพาะใช้ภาษาเป็นสื่อสำคัญในการติดต่อสื่อสาร ทำให้คนและสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน จนสร้างเป็นกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมขึ้น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทฤษฎีนี้จะช่วยอธิบายว่าการรวมกลุ่มทางสังคม เกิดจากการกระทำด้วยความตั้งใจ โดยมีสัญลักษณ์เป็นเครื่องกระตุ้นให้มีการโต้ตอบความหมายกัน การประสานกิจกรรมของทุกฝ่ายที่อยู่ในเครือข่ายเข้าด้วยกันจนเกิดความสัมพันธ์กันขึ้น

- **ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน** (Exchange Theory) โดยมีข้อสันนิษฐาน คือ ในเครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคมบางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคมหรือตามบรรทัดฐานที่รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ในปัจจุบันสถานภาพองค์ความรู้ของแนวคิดนี้ได้ถูกใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis), การสร้างตัวตนของเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ (Integrated Exchange Forming) รวมไปถึงการศึกษาอำนาจและการพึ่งพา (Power and Dependence) ภายในเครือข่าย

การก่อเกิดของเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่าย ต่างมีจุดเริ่มต้น หรือถูกสร้างมาด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน แบ่งชนิดของเครือข่าย ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ

เครือข่ายชนิดนี้มักเกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกันหรือประสบกับสภาพปัญหา เดียวกันมาก่อน เข้ามารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ ดีกว่า การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง (ฉันทะ) เครือข่าย เช่นนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือญาติ เป็นคนในชุมชนหรือมาจากภูมิลำเนาเดียวกันที่มีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อน เมื่อมีสมาชิกเพิ่ม ขึ้นจึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ ของกลุ่มมากขึ้น ในที่สุดก็พัฒนาขึ้น เป็นเครือข่ายเพื่อให้ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิกได้กว้างขวางขึ้น

เครือข่ายประเภทนี้ มักใช้เวลาก่อสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว มักจะเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น

2. เครือข่ายจัดตั้ง

เครือข่ายจัดตั้งมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ การ จัดตั้งอยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว และส่วนมากภาคีหรือ สมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้อาศัยพื้นฐาน ความต้องการ ความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้ง เครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะ จางหายไป ในที่สุด เว้นแต่ว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดี ดำเนินงานเป็นขั้นตอนจนสามารถสร้างความเข้าใจ ที่ถูกต้อง เกิดเป็นความผูกพันระหว่างสมาชิกจนนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริง อย่างไรก็ตาม แม้ว่า กลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบ เทียบระยะก่อตั้ง

3. เครือข่ายวิวัฒนาการ

เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติตั้งแต่แรก และไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรงแต่มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้างๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือการไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่น ๆ มา แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายที่วุ่นวายนี้แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งทำนองเดียวกันกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น

ปรัชญาการสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายต้องคำนึงถึงเสมอว่า “เครือข่าย” เป็นกระบวนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ การนำเครือข่ายต้องมี LINK หมายถึง “การเชื่อมโยง”

L - Learning การเรียนรู้

I - Investment การลงทุน

N - Nature การพุ่มพักบำรุง

G (K) - Give การรักษาสัมพันธภาพ ซึ่งรวมกันเป็นคำว่า LINK หมายถึงการเชื่อมโยง

องค์ประกอบของเครือข่าย

เครือข่ายเทียม (Pseudo network) หมายถึงเครือข่ายชนิดที่เราหลงผิดคิดว่าเป็นเครือข่าย แต่แท้จริงแล้วเป็นแค่การชุมนุมพบปะสังสรรค์ระหว่างสมาชิก โดยที่ต่างคนต่างก็ไม่ได้มีเป้าหมายร่วมกัน และไม่ได้ตั้งใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการรวมกลุ่มแบบเฮโลสภาวะ หรือรวมกันตามกระแสนิยมที่ไม่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ลักษณะของเครือข่ายลวงจะไม่มีประสานต่อระหว่างสมาชิก ดังนั้น การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของเครือข่ายจึงมีความสำคัญ เพื่อช่วยให้สมาชิกสามารถสร้างเครือข่ายแทนการสร้างเครือข่ายเทียมเครือข่าย (แท้) มีองค์ประกอบสำคัญอยู่อย่างน้อย 7 อย่างด้วยกัน คือ 1) มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (common perception), 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision), 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits), 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders' participation), 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship), 6) มีการเกี่ยวพันพึ่งพากัน interdependent) และ 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction)

1. มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (common perception)

สมาชิกในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็น เครือข่าย อาทิเช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประสบกับปัญหาอย่างเดียวกัน หรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (Process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision)

วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึงการที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่ต่างกักัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็เริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้นหรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแนบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3. มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits)

คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (Need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก (อ่านเรื่องแรงจูงใจในตอนท้าย) อาทิเช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (Human needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น

ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดีต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่จะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholders Participation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติ เพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าวัดได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

5. มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary Relationship)

องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1 > 2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

6. การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (Interdependence)

เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสถานะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าการเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7. มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถุง แต่ละก้อนก็อยู่ในถุงอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านการเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาพร้อมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามไปด้วย

ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (Reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็เกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

องค์ประกอบข้างต้นไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกกระหว่างเครือข่ายแท้ กับเครือข่ายเทียมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

1. สมาชิกที่เข้าร่วม ต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม

2. สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิก ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก

3. มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ อย่าทำกิจกรรมที่ยากโดยเฉพาะครั้งแรกๆ เพราะถ้าทำไม่สำเร็จอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวเกิดการแตกสลายได้

4. จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ

5. สนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้

6. สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย

7. สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลายและเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

8. สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุกระดับของสมาชิกในเครือข่ายในลักษณะความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน

9. จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อกันกับคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป

10. จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

11. จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

ผู้จัดการเครือข่าย

มีหน้าที่ในการดูแลรักษาเครือข่ายดังต่อไปนี้

1. ช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นสมาชิกรวมตัวกันทำงาน โดยมีกิจกรรมเป็นสื่อ เช่นการประชุมประจำปี การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล การแก้ปัญหาาร่วมกัน การวางแผนและดำเนินการจัดกิจกรรมใหม่
2. สมาชิกแกนนำต้องเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารระหว่างกัน ส่งข่าวผ่านจดหมาย ข่าวของเครือข่าย มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เก็บรวบรวมข้อมูลและตั้งเป็นศูนย์กลางข้อมูลของเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกเข้าถึง
3. สร้างความรักความผูกพันและความไว้วางใจระหว่างคนในกลุ่มสมาชิก เริ่มจัดกิจกรรมง่าย ๆ ที่มีโอกาสประสบความสำเร็จร่วมกันก่อน มีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ จัดเวทีให้มีการพูดคุยกันอย่างตรงไปตรงมาเมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างกลุ่มสมาชิก จัดกิจกรรมส่งต่องานที่เกี่ยวข้อง
4. จัดให้มีกระบวนการตัดสินใจโดยให้สมาชิกทุกกลุ่มมีส่วนร่วม พยายามสร้างสภาพแวดล้อมให้มีการเสนอความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่รวบอำนาจ ควรแบ่งกันเป็นผู้นำตามความถนัด ทำการรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกทุกกลุ่มก่อนการตัดสินใจเพื่อทำให้เกิดการยอมรับและเต็มใจที่จะนำผลการตัดสินใจของเครือข่ายไปปฏิบัติ
5. วางแผนในการประสานงานระหว่างสมาชิก และเชื่อมต่อกับเครือข่ายอื่นๆ จัดระบบการประสานงานให้คล่องตัวและทั่วถึง การประสานงานถือเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกแกนนำ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนทุกระดับให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณสมบัติของกลุ่มสมาชิกแกนนำ

การพัฒนาสมาชิกแกนนำที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายอื่นๆ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากคนภายนอก เป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้คนภายนอกอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายมากขึ้น สมาชิกแกนนำจะต้องมีการพัฒนาตัวเองเพื่อให้ความเข้มแข็ง มีวุฒิภาวะสูง มีความเป็นทีม ประสิทธิภาพสูง มีการรวมตัวของสมาชิกในกลุ่มสูง มีการสื่อสารทั่วถึงและโปร่งใส มีความไว้วางใจระหว่างสมาชิก ใช้กระบวนการตัดสินใจแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วม เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการประสานงานระหว่างสมาชิกให้ครบถ้วนไม่ตกหล่นและเป็นเอกภาพ ประสานงานกับองค์กรภายนอกเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

การรักษาเครือข่าย

ทราบดีว่าการกิจเครือข่ายยังไม่สำเร็จย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเครือข่ายไว้ ปรึกษาประคองให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และบางกรณีหลังจากเครือข่ายได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ก็จำเป็นต้องรักษาความสำเร็จของเครือข่ายไว้ หลักการรักษาความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมรวมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง
2. มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย

3. กำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ
4. จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ
5. ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา
6. มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

1. การจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

เครือข่ายจะก้าวไปสู่ช่วงชีวิตที่ถดถอยหากไม่มีกิจกรรมใดๆที่สมาชิกของเครือข่ายสามารถกระทำร่วมกัน ทั้งนี้เนื่องจาก เมื่อไม่มีกิจกรรมก็ไม่มีกลไกที่จะดึงสมาชิกเข้าหากัน สมาชิกของเครือข่ายก็จะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กัน เมื่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกลดลงก็ส่งผลให้เครือข่ายเริ่มอ่อนแอ สมาชิกจะเริ่มสงสัยในการคงอยู่ของเครือข่าย บางคนอาจพาลคิดไปว่าเครือข่ายล้มเลิกไปแล้ว

ความยั่งยืนของเครือข่ายจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้ต้องมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน ในสำรวจดูความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม กล่าวคือควรมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ต้องอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน ฯลฯ หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสันทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

2. การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย

สัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อลื่นการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดที่สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกบาดหมางไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกร้า ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทันท่วงที ก็จะนำไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่ายได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะ และควรจัดอย่างสม่ำเสมอไม่ใช่จัดในช่วงที่มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้สมาชิกของเครือข่ายพึงตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสัมพันธภาพ เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจกันที่อาจเกิดขึ้น สมาชิกควรแสดงความเป็นมิตรต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งต้องรีบแก้ไขและดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดความเข้าใจกันใหม่ นอกจากนี้ควรมีมาตรการป้องกันปัญหาหาก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เช่น ในการจัดโครงสร้างองค์กรควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อน การกำหนดเป้าหมายการทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกัน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม การกำหนดกติกาอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

3. การกำหนดกลไกสร้างแรงจูงใจ

สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้าร่วม ซึ่งตามทฤษฎีแรงจูงใจแล้ว ปัจเจกต่างก็มีสิ่งจูงใจที่ต่างกัน ดังนั้นควรทำการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ถึงแรงจูงใจที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละบุคคล แล้วทำการจัดกลุ่มของสิ่งจูงใจที่ใกล้เคียงกันออกเป็นกลุ่ม ๆ อาทิ ค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับ ฯลฯ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง

ถ้าจำเป็นจะต้องให้ค่าตอบแทนเพื่อเป็นสิ่งจูงใจ ควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานมากกว่าการให้ผลตอบแทนในลักษณะเหมาจ่าย กล่าวคือผู้ที่รับค่าตอบแทนต้องสร้างผลงานเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน โดยผลงานที่ได้ต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเครือข่าย และควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน การให้ค่าตอบแทนก็ไม่ควรให้ทั้งหมดในงวดเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับลดค่าตอบแทนได้หากผู้รับทุนไม่ดำเนินการตามสัญญา

ในกรณีที่ต้องการให้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งจูงใจโดยเฉพาะในงานพัฒนาสังคมที่มักจะไม่มียears ค่าตอบแทนการดำเนินงาน จำเป็นต้องหาสิ่งจูงใจอื่นมาชดเชยสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ตามทฤษฎีของ Maslow ความต้องการการยกย่องจากผู้อื่น (esteem needs) ที่อยู่ในรูปของอำนาจเกียรติยศชื่อเสียง หรือสถานะทางสังคม เป็นสิ่งที่นำมาใช้จูงใจได้ อาจทำเป็นรูป “สัญลักษณ์” บางอย่าง ที่สื่อถึงการได้รับเกียรติยศ การยกย่อง และมีคุณค่าทางสังคม เช่น การประกาศเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ เป็นต้น โดยสัญลักษณ์เหล่านี้ต้องมีคุณค่าเพียงพอให้เขาปรารถนาอยากที่จะได้ และควรมีเกียรติยศหลายระดับที่จูงใจสมาชิกเครือข่ายให้ร่วมมือลงแรงเพื่อได้เข้าไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไป ซึ่งจะช่วยให้เกิดความต่อเนื่อง และควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่รายชื่อคนกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง

4. การจัดหาทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ

หลายเครือข่ายต้องหยุดดำเนินการไป เนื่องจากขาดแคลนทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ ทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร ที่สำคัญคือเงินทุนในการดำเนินงานซึ่งเปรียบเสมือนเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงเครือข่ายให้สามารถดำเนินการต่อไปได้ เมื่อขาดเงินทุนเพียงพอที่จะจุนเจือ เครือข่ายอาจต้องปิดตัวลงในที่สุด หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ หากการดำเนินงานไม่คืบหน้าอาจให้ระงับทุนได้

5. การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไข้ปัญหา

เครือข่ายอาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มดำเนินการใหม่ ๆ การมีที่ปรึกษาที่ดีคอยให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือจะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และช่วยหนุนเสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควรมีที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า และช่วยอบรมภาวะการเป็นผู้นำให้กับสมาชิกเครือข่าย

6. การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

องค์กรหรือเครือข่ายที่เคยประสบความสำเร็จกลับต้องประสบกับความล้มเหลวอย่างรุนแรงเมื่อเวลาผ่านไป เพราะไม่ได้“สร้างคน” ขึ้นมารับมือผลัดต่อจากคนรุ่นก่อนเพื่อสานต่อภารกิจของเครือข่าย จำเป็นต้องสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายต้องคัดเลือกคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายและที่สำคัญ คือเป็นที่ยอมรับนับถือและสามารถเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่ายได้ ดำเนินการให้คนเหล่านี้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกแกนหลักเพื่อสืบสานหน้าที่ต่อไปเมื่อสมาชิกแกนหลักต้องหมดวาระไป

ตัวอย่างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม โลกออนไลน์ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1. เครือข่ายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไทย Thailand Climate Change Network

เป็นเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นโดยศูนย์วิจัยและฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยจัดทำเป็นเว็บไซต์เครือข่ายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ <http://www.tccnclimate.com> โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์กลางด้านการแลกเปลี่ยน ถ่ายทอด องค์ความรู้กับหน่วยงาน สถาบันการศึกษา และอื่นๆ รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูล ข่าวสารความเคลื่อนไหว ข่าวประชาสัมพันธ์ บทความ เอกสาร หนังสือ บุคคลในวงการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพ ให้แก่สาธารณชน นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และหรือผู้ที่ให้ความสนใจให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์และ มีความต่อเนื่อง ได้รับเกียรติจาก “สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย” (สกว.) ได้จัดลำดับให้เว็บไซต์เครือข่ายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไทย จัดอยู่ในเว็บไซต์ที่ “นำ

สนใจ...ติดตามความเคลื่อนไหวโลกร้อน” ในเอกสารเผยแพร่ชื่อ “ชุดโครงการวิจัย ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและโลกร้อน”

อย่างไรก็ตาม เว็บไซต์ดังกล่าวเป็นเพียงแหล่งข้อมูลด้านข่าวสาร งานวิจัย กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งยังเป็นการสื่อสารเพียงด้านเดียว คือ ยังขาดปฏิสัมพันธ์ด้านการสื่อสารกับเครือข่ายหรือผู้เข้าชมเว็บไซต์

2. เครือข่ายการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากดำเนินการโดย “ชุดโครงการวิจัยการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” ภายใต้การสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหน่วยงานต่างๆ ที่ทำการศึกษาวิจัย และการดำเนินงานด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นเว็บไซต์ที่มีการสื่อสารแบบทางเดียว คือ เป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3. คณะทำงานเพื่อโลกเย็นที่เป็นธรรม “Thai Climate Justice Working Group” (TCJ)

คณะทำงานโลกเย็นที่เป็นธรรม เป็นการรวมตัวขององค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนหนึ่งในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่เมื่อต้นปี พ.ศ. 2551 ด้วยเจตนารมณ์เพื่อร่วมกันสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการแก้ปัญหาโลกร้อนอย่างเป็นธรรม โดยมีเป้าหมายหลักในการรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ และความเข้าใจให้กับสาธารณะ รวมทั้งติดตามและนำเสนอนโยบายในระดับประเทศและในการเจรจาระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับแก้ไขและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก โดยให้คำนึงถึงความเป็นธรรมด้านสภาพภูมิอากาศ (Climate Justice) สิ่งแวดล้อม และสังคมเป็นสำคัญ

ปัจจุบัน คณะทำงานฯ ประกอบด้วยสมาชิกหลักซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ได้แก่ มูลนิธิบูรณะนิเวศ มูลนิธิชีววิถี - โครงการศึกษาและปฏิบัติการงานพัฒนา (ไฟกัส) - มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ - มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน - มูลนิธิชีวิตไท - มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - กลุ่มปฏิบัติงานท้องถิ่นไร้พรมแดน - โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกนิเวศวิทยา - กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต - มูลนิธิพัฒนาอีสาน - มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค นอกจากนี้ คณะทำงานเพื่อโลกเย็นที่เป็นธรรม ยังทำหน้าที่เป็นคณะทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.)

ทั้งนี้ คณะทำงานฯ ประสานเชื่อมโยงกับเครือข่ายองค์กรชาวบ้านในหลายภาคส่วน เช่น เครือข่ายที่ทำงานเกี่ยวกับประเด็นปัญหาภาคพลังงาน อุตสาหกรรม เกษตร ประมง ป่าไม้ ปฏิรูปที่ดิน และชนเผ่าพื้นเมือง เป็นต้น ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล สะท้อนปัญหา และร่วมกันขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการรองรับปัญหาโลกร้อนอย่างเป็นธรรมในสังคมไทย และในการขับเคลื่อนระดับระหว่างประเทศ คณะทำงานฯ ยังได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ “เครือข่ายความยุติธรรม ทางสภาพภูมิอากาศเดี๋ยวนี้” หรือ Climate Justice Now (CJN) ในการติดตามการเจรจาและผลักดันนโยบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เป็นธรรม

งานของคณะทำงานที่ผ่านมา

ที่ผ่านมา คณะทำงานโลกเย็นที่เป็นธรรม ได้จัดกิจกรรมหลายอย่างที่จะมีส่วนช่วยให้เกิดการบรรลุเป้าหมายข้างต้น กิจกรรมที่สำคัญในปี 2552 คือ รวบรวมข้อเสนอภาคประชาสังคม ผ่านเวทีต่างๆ ซึ่งจัดขึ้นในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดเวทีภาคประชาชนเมื่อวันที่ 3-4 ตุลาคม 2552 เนื่องในโอกาสที่มีการจัดประชุมเรื่องโลกร้อนของสหประชาชาติที่กรุงเทพมหานคร (Bangkok Climate Change Conference - September 2009) หรือที่เรียกกันว่า Bangkok Climate Talks อันนำไปสู่ “ข้อเสนอภาคประชาสังคมไทยสู่การประชุมที่โคเปนเฮเกน” และยื่นต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เพื่อประกอบการเจรจาของรัฐบาลไทยในเวทีการประชุมภาคีสมาชิกอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศครั้งที่ 15 (COP15) ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ณ กรุงโคเปนเฮเกน ทั้งนี้ คณะทำงานเพื่อโลกเย็นที่เป็นธรรมยังเป็นเจ้าภาพร่วมกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ส.พ.) และ สำนักงานองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย (United Nations Country Team in Thailand) จัดเวทีเสวนาทิ้งก่อนและหลังการประชุม COP15 เพื่อแลกเปลี่ยน และระดมความเห็นร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ นักวิชาการ และภาคประชาสังคมไทยด้วย

ในปี พ.ศ. 2553 ร่าง “แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ พ.ศ. 2553 - 2562” ซึ่งประสานงานจัดทำโดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สพ.) เป็นจุดสำคัญของการขับเคลื่อนเชิงนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของภาคประชาสังคมไทย เพราะกระบวนการจัดทำร่างแผนแม่บทฯ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาสังคม และเมื่อพิจารณาในแง่เนื้อหาซึ่งบรรจุโครงการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการและงบประมาณที่จะผูกพันถึง 10 ปีในอนาคต พบว่าจะนำไปสู่การแก้ไขการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ไม่เป็นธรรม คณะทำงานเพื่อโลกเย็นที่เป็นธรรมและเครือข่ายภาคประชาชน จึงร่วมกันผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเรียกร้องให้เกิดกระบวนการจัดทำแผนแม่บทฯ ใหม่ ซึ่งต้องให้มีการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งรวบรวมบทวิพากษ์เบื้องต้นของภาคประชาชนต่อเนื้อหาของร่างแผนแม่บทฯ

นอกจากนี้คณะทำงานยังได้ประสานการจัดมหกรรมด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศขึ้น ภายใต้ชื่อว่า “โลกร้อน ฉุกเฉิน และการเปลี่ยนแปลง” ณ สวนสันติชัยปราการ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 29 ถึง 30 พฤศจิกายน โดยได้มีเครือข่ายประชาชนจากพื้นที่ต่างๆ เข้าร่วมจำนวนมาก และในวันที่ 1 ธันวาคม ทั้งหมดได้ร่วมกันเดินรณรงค์ไปยังทำเนียบรัฐบาลเพื่อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานคณะกรรมการชาติด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีคำสั่งยกเลิกแผนแม่บทฯ ฉบับเดิมเพื่อนำไปสู่การร่างแผนใหม่ ทั้งนี้ นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งดังกล่าวในต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2554

ในปี พ.ศ. 2554 คณะทำงานได้ร่วมกับ ส.พ. ออกแบบและเข้าร่วมกระบวนการจัดรับฟังความคิดเห็นประชาชนเพื่อยกร่างแผนแม่บทฯ ขึ้นใหม่ โดยได้มีการจัดทั้งหมดหกเวทีในทุกภูมิภาคของไทย นอกจากนี้ทางคณะทำงานยังได้จัดงานสัมมนาประจำระดับชาติขึ้นในวันที่ 20 ถึง 21 กันยายน ภายใต้หัวข้อว่า “คิดใหญ่ มองไกล - สังคมไทยกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ” ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร โดยมีเนื้อหาครอบคลุมสี่ประเด็นหลักดังนี้ (1) การเปลี่ยนผ่านอย่างเป็นธรรมสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (2) การปฏิรูปภาค

พลังงานภายใต้บริบทโลกร้อน (3) ศักยภาพและข้อจำกัดของตลาดคาร์บอนกับการลดโลกร้อน (4) การรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับความมั่นคงทางอาหารที่เป็นธรรม

ในปี พ.ศ. 2555 คณะทำงานยังติดตามกระบวนการจัดทำร่างแผนแม่บทอย่างต่อเนื่อง จนถึงขั้นตอนสุดท้ายก่อนส่งเข้าคณะกรรมการชาติเพื่อพิจารณา อย่างไรก็ตามจนถึงสิ้นปี แผนแม่บทฯ ก็ยังไม่ได้รับการอนุมัติ และจะต้องรอกันต่อไปถึงปี 2556 นอกจากนี้คณะทำงานได้จัดประชุมระหว่างกลุ่มต่างๆ ในเครือข่ายพร้อมระบุประเด็นการประสานงานและขับเคลื่อนต่อไป โดยการประชุมนี้ได้จัดขึ้นพร้อมกับการจัดสัมมนาโลกเียนที่เป็นธรรมระดับชาติเมื่อวันที่ 29 ถึง 30 สิงหาคม ณ โรงแรมตรัง กรุงเทพมหานคร ภายใต้หัวข้อ “ประเด็นร้อน ในโลกร้อน 2012” ซึ่งครอบคลุมประเด็นหลักดังต่อไปนี้ (1) การเมืองเรื่องโลกร้อนและการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับสากลและประเทศไทย (2) วิเคราะห์วิกฤตสิ่งแวดล้อม วิกฤตอาหาร และการพัฒนาภายใต้กรอบ AEC (3) โลกร้อนกับน้ำท่วม - ศักยภาพการปรับตัวระดับชุมชน (4) ทิศทางนโยบายพลังงานและป่าไม้ ภายใต้วิกฤตโลกร้อน และในบ่ายวันที่ 30 ได้มีการจัด “เดินรณรงค์ไปยังสำนักงานสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร” ซึ่งกำลังมีการประชุมเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อเรียกร้องให้เกิดความคืบหน้าในการเจรจาระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการและเป็นธรรม

4. เครือข่ายด้านการจัดการเมือง และสิ่งแวดล้อม

เป็นความร่วมมือระหว่างสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย โดยได้รับการสนับสนุนจาก โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และ UN-HABITAT ภายใต้ “โครงการส่งเสริมธรรมาภิบาลภาคเมืองและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับแผนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”

มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเทศบาลด้วยกันในรูปแบบ “เครือข่ายการเรียนรู้ด้านการจัดการเมืองและสิ่งแวดล้อมระดับภูมิภาค” หรือ “Regional Learning Network” รวมทั้งเพื่อรวบรวมผลงานเด่น หรือนวัตกรรมของเทศบาล เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างที่ดี (Good Practices) แก่เทศบาลด้วยกัน อันจะทำให้ผู้บริหารเมืองและบุคลากรระดับปฏิบัติการเกิดความรู้ ทักษะ และวิสัยทัศน์ใหม่จากการได้เรียนรู้จริง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเมืองของตนได้อย่างเหมาะสม สืบเนื่องจากสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย และสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยได้มีการพัฒนา “ตัวชี้วัดเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนและได้เชิญชวนเทศบาลทุกระดับทั่วประเทศ เข้าร่วมประเมินผลและส่งผลงานเข้าร่วมการประเมินผลเทศบาลน่าอยู่อย่างยั่งยืนประจำปี พ.ศ. 2548 เพื่อให้เกิดการตื่นตัวในการที่จะพัฒนาเมืองไปสู่ความน่าอยู่อย่างยั่งยืน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เทศบาลอื่นๆ ด้วยสำหรับประเด็นการพิจารณาและเกณฑ์ชี้วัดเพื่อประเมินผลนั้นมีประเด็นใน การพิจารณา 6 ด้าน

รวมทั้งรวม 40 เกณฑ์ชี้วัด ประกอบด้วย

1. ด้านการเรียนรู้และพัฒนาภายในองค์กรเทศบาล
2. ด้านการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล
3. ด้านการพัฒนาสภาพทางกายภาพของเมือง

4. ด้านเศรษฐกิจพัฒนา
5. ด้านสังคมน้อย
6. ด้านสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

โดยเครือข่ายด้านการจัดการเมืองนั้นมีศูนย์ประสานงานตั้งอยู่ตามภูมิภาคของประเทศไทย 5 แห่ง ได้แก่

- ศูนย์ประสานงานฯ ภาคกลาง เทศบาลนครนครปฐม
- ศูนย์ประสานงานฯ ภาคตะวันออก เทศบาลเมืองแก่ง
- ศูนย์ประสานงานฯ ภาคตะวันออกเชิงเหลื่อ เทศบาลนครขอนแก่น
- ศูนย์ประสานงานฯ ภาคเหนือ เทศบาลนครเชียงราย
- ศูนย์ประสานงานฯ ภาคใต้ เทศบาลนครสงขลา

5. Asia Pacific Adaptation Network: APAN

เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของ UNDP และ Global Adaptation Network (GAN) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และตัวอย่างที่ดีด้านการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก, ส่งเสริมให้มีการเสริมสร้างศักยภาพให้กับภาครัฐและองค์กรที่มีการดำเนินงานในด้านนี้ ซึ่งเครือข่ายนี้ดำเนินงานและจัดการโดย Institute of Global Environmental Strategies (IGES)

ภารกิจและเป้าหมายของ APAN

1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพด้านการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความยั่งยืนของมนุษย์, ระบบนิเวศ และระบบเศรษฐกิจ ผ่านการระดมความรู้ความสามารถของหน่วยงานและองค์กรต่าง การเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจ รวมไปถึงการเข้าถึงแหล่งทุนและเทคโนโลยี
2. มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานหลักด้านการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีความรู้ที่เหมาะสมเพียงพอในการออกแบบและดำเนินการด้านการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, เพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงเทคโนโลยีและเงินทุกกิจกรรม/โครงการด้านการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการสนับสนุนให้มีการบูรณาการแผนด้านการปรับตัวเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์ และนโยบาย

วัตถุประสงค์

- เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต, ปัจจุบัน และอนาคต
- เพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้าน, การเข้าถึงด้านการเงิน, และการออกแบบดำเนินการด้านการรับมือ
- เสริมสร้างความสามารถให้การบูรณาการการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้ากับแผนยุทธศาสตร์, แผนพัฒนาและนโยบาย

โครงสร้างของ APAN

เครือข่าย APAN ดำเนินงานผ่านสำนักงานภูมิภาคตั้งอยู่ที่กรุงเทพมหานคร, ส่วนกิจกรรมต่างๆ จะดำเนินงานโดยสำนักงานในของ APAN ในอนุภูมิภาคทั้ง 5 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ อนุภูมิภาคเอเชียกลาง, อนุภูมิภาคเอเชียใต้, อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ, และอนุภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ด้วยความช่วยเหลือของพันธมิตรในประเทศ, อนุภูมิภาค และระดับภูมิภาค โดยหน่วยงานในระดับภูมิภาคได้แก่ Institute of Global Environmental Strategies (IGES), Regional Resource Centre for Asia and the Pacific (RRC.AP) และ Stockholm Environment Institute (SEI). โดย UNDP ROAP ทำหน้าที่เป็นเลขานุการและสนับสนุนด้านเทคนิคต่างๆ ภายใต้ความดูแลของคณะกรรมการเครือข่าย

6. เครือข่ายอนุรักษ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทย

เป็นเครือข่ายขององค์กรอิสระและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรในประเทศไทย ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเครือข่ายที่ก่อตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการโดยร่วมดำเนินการในการผลักดันกิจกรรม, ความคิดเห็น หรือประเด็นที่ทั้งการพัฒนาและมีความเห็นตรงกันของเครือข่าย เช่น การคัดค้านรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ของโครงการเขื่อนแม่วงก์, การคัดค้านการถอดชิ้นปรอดหัวโขนออกจากบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าคุ้มครอง เป็นต้น ตัวอย่างรายนามองค์กรเครือข่ายอนุรักษ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, มูลนิธิโลกสีเขียว, สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า (WCS) ประเทศไทย, สมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน, มูลนิธิเพื่อการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ, กลุ่ม กคอส., คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมภาคเหนือตอนล่าง, มูลนิธิสถาบันปฏิปักษ์, เครือข่ายป่าชุมชน จังหวัดนครสวรรค์, เครือข่ายชุมชนคนรักป่าเขาแม่กระทุ้, กลุ่มไบโม่, กลุ่มอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม, ศูนย์ข้อมูลเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย Thainflood.com, กลุ่มเสรีนนทรี, กลุ่ม Big Tree, กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF) ประเทศไทย, สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย, มูลนิธิคณะกรรมการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตก, มูลนิธิกลุ่มศิลปินรักผืนป่าตะวันตก, กลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อมพยุหะ, มูลนิธิเครือข่ายอนุรักษ์ป่าตะวันตก, มูลนิธิสืบศักดิ์สินแผ่นดินสี่แคว, เครือข่ายป่าชุมชนขอบป่าตะวันตก จ.กำแพงเพชร, มูลนิธิบัณฑิตอาสาสมัคร เป็นต้น

เครือข่ายด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากปัญหาการขยายตัวของเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เมืองต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลายซึ่งรวมไปถึงปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แต่เมืองต่างๆ ในประเทศไทยยังขาดความตระหนัก ความรู้ความเข้าใจ และความพร้อมในการรับมือกับผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งจากการพัฒนาเมือง การขยายตัวของเมือง การเคลื่อนย้ายแรงงาน ความหนาแน่นของประชากร ไปจนถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย กลุ่มแผนงาน Urban Climate Resilience จึงได้ดำเนินโครงการด้านการเสริมสร้างความสามารถของเมืองในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยการพัฒนาศักยภาพ เสริมสร้างความรู้และความเข้าใจเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และการกำหนดยุทธศาสตร์การรับมือของเมืองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยโครงการที่ดำเนินการ ได้แก่

1) โครงการเครือข่ายเมืองในเอเชียเพื่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Asian Cities Climate Change Resilience Network: ACCCRN) ได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 - 2559 เมืองนำร่องได้แก่ เมืองเชียงราย และเมืองหาดใหญ่

2) โครงการเสริมสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Mekong Building Climate Resilient Asian Cities: M-BRACE) ได้รับการสนับสนุนจาก USAID ดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 - 2556 เมืองนำร่องได้แก่ เมืองอุดรธานี และเมืองภูเก็ต

จากการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ กลุ่มแผนงาน Urban Climate Resilience ได้มีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายร่วมกับบุคลากร และตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งตัวแทนในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ไปจนถึงระดับนานาชาติ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาค, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, นักวิชาการ, หน่วยงานเอกชน, องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและหน่วยงานภาคประชาสังคม รวมถึงชุมชนและภาคประชาชน สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้ให้ความสำคัญของการทำงานร่วมกันโดยภาคีหลายภาคส่วน ทำให้เกิดเป็นเครือข่ายระดับพื้นที่หรือระดับเมืองในแต่ละเมืองที่ดำเนินการ และได้รับการเชื่อมโยงเครือข่ายของแต่ละเมืองในระดับโครงการและระดับแผนงาน โดยกิจกรรมต่างดังนี้

1. การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเมืองเครือข่าย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานของเมืองต่างๆ รวมถึงกระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมา, เพิ่มเสริมสร้างศักยภาพและเพิ่มพูนองค์ความรู้ในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การดำเนินงานของแต่ละเมือง โดยจัดขึ้น 2 ครั้ง ณ เมืองเชียงราย และเมืองหาดใหญ่ โดยมีผลจากการศึกษาดูงานดังนี้

a. การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเมืองเครือข่าย ณ เมืองเชียงราย วันที่ 6-7 มีนาคม 2557 มีผู้แทนจากเมืองเชียงราย เมืองหาดใหญ่ เมืองอุดรธานี เมืองภูเก็ต เมืองป่าตอง และหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางได้แก่ สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เข้าร่วมการดูงานในครั้งนี้ โดยเกิดผลจากการศึกษาดูงานคือ การนำองค์ความรู้จากการศึกษาดูงานไปใช้ประโยชน์และประยุกต์ใช้

กับการทำงานและการดำเนินงานของเมือง เช่น การนำรูปแบบการฟื้นฟูพื้นที่เมื่อก่อนมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคลองต่างๆ ในเขตพื้นที่เมืองของตนได้, การสร้างความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของภาคีเครือข่ายในทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน เป็นต้น

b. การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเมืองเครือข่าย ณ เมืองหาดใหญ่ วันที่ 12-13 มิถุนายน 2557 มีผู้แทนจากเมืองหาดใหญ่ เมืองเซียงราย เมืองอุดรธานี เมืองภูเก็ต เมืองป่าตอง และเมืองทุ่งสง พร้อมทั้งหน่วยงานจากสำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร, สำนักนโยบายและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เข้าร่วมในการศึกษาดูงานในครั้งนี้ โดยเกิดผลจากการศึกษาดูงานได้แก่ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำซึ่งนำหน่วยงานจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชน เน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมและจัดการตนเอง นำความคิดและประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้ชุมชนสามารถรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นได้ เป็นตัวอย่างที่ดีที่เมืองต่างๆ สามารถนำไปปรับใช้กับเมืองของตน, แนวทางการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือของหลายภาคส่วนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทำให้ชุมชนสามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเองอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีให้เมืองต่างๆ นำไปปรับใช้ได้

2. การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเมืองในเครือข่าย ในประเด็นด้านการสร้างการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในการทำงาน รวมถึงกระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของแต่ละเมือง อีกทั้งยังเป็นการสร้างภาคีเครือข่ายและองค์ความรู้ในแต่ละเมืองให้เพิ่มมากขึ้นด้วย จัดขึ้นทั้งสิ้น 3 ครั้ง โดยในแต่ละครั้งจะมีประเด็นให้ผู้แทนจากเมืองในเครือข่ายได้ร่วมกันอภิปรายแตกต่างกันไป ได้แก่ ครั้งที่ 1 การนำเสนอบทเรียนด้านการดำเนินงานเสริมสร้างการรับมือของเมืองในเครือข่าย ครั้งที่ 2 เมืองกับการรับมืออุทกภัยภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และครั้งที่ 3 การหาแนวทางในการดำเนินงานของเครือข่ายเมืองเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยในการประชุมแลกเปลี่ยนครั้งที่ 3 ที่ผ่านมามีข้อสรุปเพื่อดำเนินงานด้านการสร้างเครือข่ายดังนี้

- ชื่อของศูนย์หรือเครือข่ายควรตั้งชื่อให้เหมือนกันและสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน
- มองคณะทำงานเป็นองค์กร และมีกรอบการทำงานร่วมกัน
- เมืองเครือข่ายจัดทำยุทธศาสตร์หลักร่วมกัน ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดกิจกรรม การสร้างความสัมพันธ์ และช่องทางการสื่อสารร่วมกัน
- มีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจ สร้างองค์ความรู้ให้กับบุคคลในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน จนถึงระดับผู้บริหารของเมือง
- เสริมสร้างศักยภาพเครือข่ายและศูนย์ โดยการจัดประชุมหรือเวทีสาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ทั้งในระดับเครือข่ายเมือง ระดับชาติ กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
- ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ที่กว้างขวาง ทั้งนี้ สมาคมสันนิบาตเทศบาลมีคณะอนุกรรมการด้านสิ่งแวดล้อม ผังเมือง และการโยธา ซึ่งสามารถเชื่อมโยงและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปยังเทศบาลที่เป็นสมาชิกได้

- ประชาสัมพันธ์ในทุกระดับตั้งแต่ชุมชน จนถึงระดับผู้บริหาร เพื่อสร้างการรับรู้
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ต้องเป็นตัวหลักในการดำเนินการต่อไป เช่น การตั้งศูนย์ใหญ่ขึ้น หรือช่วยสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง
- สร้างพันธมิตรกับสื่อเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ (สถานีวิทยุชุมชน / ข่าว / รายงานต่างๆ) และให้ความรู้กับสื่อ
- เพิ่มช่องทางในการสื่อสาร ทั้งเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook (fan page) Line ให้เคลื่อนไหวตลอดเวลา และมี admin รับผิดชอบดูแล สื่อดังกล่าว
- หาแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานร่วมกัน เช่น การทำ KPI ร่วมกัน
- เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเมือง และดึงองค์กรต่างๆ เข้าร่วมเพิ่มขึ้น เช่น โครงการร้อยเมืองเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ (100RC)

3. การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน โดยชุมชนจากเมืองอุดรธานี เดินทางไปศึกษาดูงานที่ ชุมชนคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา กิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในด้านประสบการณ์และองค์ความรู้ระหว่างชุมชน เกิดการพัฒนาแนวทางเพื่อนำไปปรับใช้กับชุมชนของตน

4. กิจกรรมยุทธศาสตร์งานวิจัยด้านการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

จากการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ผ่านมา ทำให้เกิดการตระหนักถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยยะสำคัญระหว่างการพัฒนาเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นประเด็นใหม่ของประเทศไทยทั้งในบริบทงานวิจัย และการเรียนการสอน ดังนั้นการศึกษารอบความคิดและขั้นตอนวิธีการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านี้จึงเป็นความท้าทายร่วมกันของทุกฝ่ายในภาคนโยบาย ความคิดเห็น และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขยายตัวของเมืองกับการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเด็นเกี่ยวกับการจัดการปกครองและธรรมาภิบาล ไปจนถึงความเปราะบาง/ความยากจน ตลอดจนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในพื้นที่เขตเมือง กิจกรรมยุทธศาสตร์งานวิจัยด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อโดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- a. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเปราะบาง และการรับมือของเมืองในประเทศไทย
- b. เพื่อเป็นข้อมูลและผลักดันแนวทางการงานวิจัยในระดับชาติ
- c. เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายของเมืองด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับงานวิจัย และสร้างเครือข่ายระหว่างนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงาน
- d. เพื่อผลิตและเผยแพร่เอกสารด้านวิชาการในระดับชาติ และนานาชาติ

โดยสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้เชิญนักวิจัย และผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ จากหน่วยงานภาคการศึกษา ร่วมกันดำเนินการศึกษาวิจัยในประเด็นคำถามข้างต้น ซึ่งสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้รับความร่วมมือจากนักวิจัย และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษาที่เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของภูมิภาคต่างๆ ในประเทศไทย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวางผังเมืองจากกรมโยธาธิการและผังเมือง เข้าร่วมทำการศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในครั้งนี้

การดำเนินกิจกรรมยุทธศาสตร์งานวิจัยด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนี้ทำให้เกิดเครือข่ายนักวิชาการ ที่มีความสนใจในด้านการพัฒนาเมือง/การกลายเป็นเมือง ความเปราะบาง/ความยากจนของคนในเมือง และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในประเทศไทย ก่อให้เกิดแนวทางในการพัฒนาด้านงานวิจัย และการเรียนการสอนให้กับนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอนาคต

5. ความร่วมมือด้านนโยบาย การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในบริบทของประเทศไทย จัดขึ้นเพื่อระดมความคิดเห็นเพื่อให้เข้าใจในภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ในบริบทของอุทกภัยที่เกี่ยวข้องกับเมือง และบริบทผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยในการผลักดันข้อเสนอแนะโครงการไปสู่นโยบายภาครัฐในอนาคต ผลจากการประชุมดังกล่าวทำให้เกิดข้อเสนอแนะให้สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเป็นองค์กรหลักในการดำเนินงานด้านการผลักดันประเด็นด้านการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปสู่ระดับนโยบายของประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับนโยบาย เพื่อนำไปสู่การร่วมกันพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องได้ในอนาคต

จากกิจกรรมที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าสถาบันสิ่งแวดล้อมไทยได้ดำเนินการเพื่อสร้างเครือข่ายของเมือง ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน นักวิชาการ องค์กรต่างๆ รวมไปถึงภาคประชาชนมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นการพัฒนาเครือข่ายจากการดำเนินงานดังกล่าวจึงมีความสำคัญยิ่ง ทางกลุ่มแผนงาน Urban Climate Resilience สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย จึงได้ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายขึ้น ได้แก่ เครือข่ายเมืองรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการสร้างและการบริหารจัดการเครือข่ายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวบรวมสมาชิกและส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านการรับมือของเมืองในประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเชื่อมโยงเครือข่ายสู่ระดับภูมิภาคเอเชีย พร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายให้ดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง

วิสัยทัศน์

สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยเป็นศูนย์ประสานงานด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย

เป้าหมาย

เกิดเครือข่ายเมืองรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเทศไทย มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ, มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างสมาชิก และเครือข่ายสามารถคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์เครือข่าย

1. การสื่อสารผ่าน internet และสื่อต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างกัน

กิจกรรม

- รวบรวมรายละเอียด ข้อมูลสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้สะดวกกับการติดต่อ
- พัฒนาเว็บไซต์ www.thaicity-climate.org เพื่อให้เป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างสมาชิก, เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโครงการ และเผยแพร่ข้อมูลสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- พัฒนาการติดต่อสื่อสารผ่าน social network เช่น facebook, facebook group, twitter เป็นต้น

2. แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

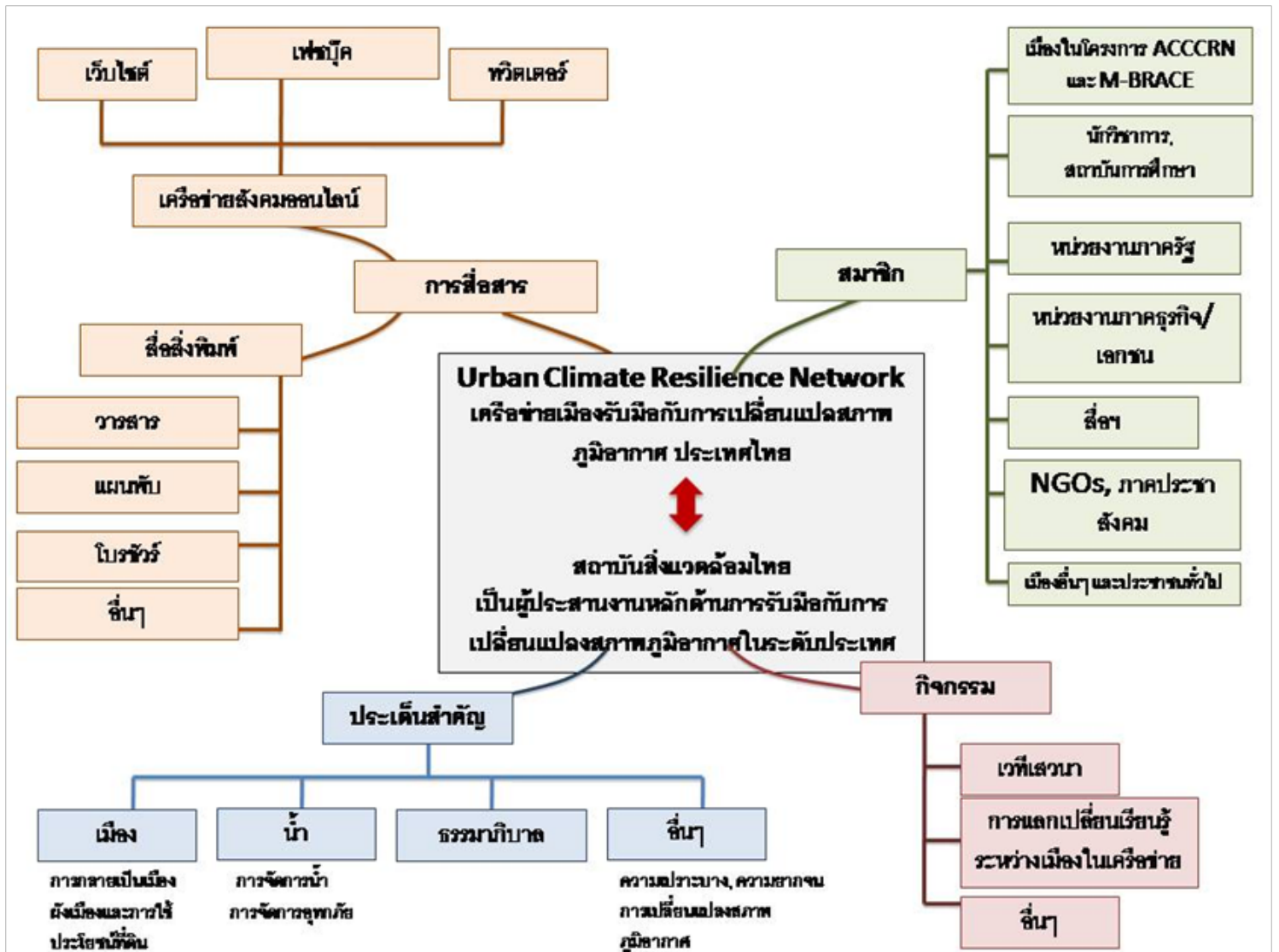
ประเด็นแลกเปลี่ยนที่สำคัญได้แก่ เมืองและกระบวนการกลายเป็นเมือง ของประเทศไทย, ธรรมชาติของเมือง, การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กิจกรรม

- การจัดการเสวนา เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ แนวคิด รวมทั้งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. การร่วมกันพัฒนากิจกรรม หรือโครงการด้านการรับมือของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

เพื่อให้ภาคี หรือสมาชิกเครือข่ายได้ร่วมกันพัฒนาโครงการ หรือโครงการที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตน เสริมสร้างการทำงานจากหลายภาคส่วน และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนทั้งจากในและนอกประเทศ

ภาพที่ 1 แสดงโครงสร้างเครือข่ายเมืองรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ประเทศไทย